באר התורה / הג״ר יעקב אשר פלדמן, מח״ס ׳כתב משה׳ ושא״ס, ירושלים

פרשת פקודי

״וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה״

״וַיַּרְא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה וְהִנֵּה עָשׂוּ אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה׳ כֵּן עָשׂוּ וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה״ ע״כ (פקודי טל מג).

ובפי׳ רש״י (שם) בד״ה ויברך אותם משה, **אמר להם יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, ״ויהי נועם ה׳ אלהינו עלינו״** וגו׳ (תהלים צ יז), **והוא אחד מאחד עשר מזמורים שבתפלה למשה**, עכ״ל.[1]

-א-

ומבואר כי בתחילה בירכם יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיהם, ואח״כ אמר ״ויהי נועם״ (תהלים צ יז) וכל מזמור צא והוא ׳יושב בסתר עליון׳ **שהוא אחד מי״א מזמורים שבתפילה למשה**, והוא להבריח קליפות הטומאה.

והיה ברכתו על ב׳ דברים: א׳ שתשרה שכינה במעשה ידיהם, **ב׳** להכרית ולהבריח הקליפות המתאוים להדבק בדבר קדושה. כמבואר בשבועות (טו ב) ובפי׳ רש״י (שם) בד״ה ושיר של פגעים.

-ב-

״וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וַיֵּצְאוּ וַיְבָרֲכוּ אֶת הָעָם וגו׳״ ע״כ (שמיני ט כג).

ובפי׳ רש״י (שם) בד״ה ויצאו ויברכו את העם, אמרו ״ויהי נועם ה׳ אלהינו עלינו״ (תהלים צ יז), יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם וכו׳, לפי שכל שבעת ימי המלואים, שהעמידו משה למשכן ושמש בו ופרקו בכל יום, לא שרתה בו שכינה, עכ״ל.

-ג-

מבואר דלאחר שברכם בפעם הב׳ יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם **שרתה בו השכינה.**

גם מצאנו בפעם הב׳ כשבירכם לא הוסיף לברכם על הכרתת הקליפות כמו בפעם הראשונה [דבפרשת פקודי כתב רש״י **תיבת** וגו׳, והוסיף **והוא אחד מי״א מזמורים**, פי׳ שאמר ג״כ מזמור ׳יושב בסתר עליון׳ וכן הוא בפי׳ רש״י בשבועות (טו ב בד״ה ושיר)], **ונראה שברכה זו נקיימה כבר, וצ״ב מה נשתנתה ברכה זו מהברכה על השראת השכינה.**

בספר דקדוקי רש״י במירא דכיא (פקודי שם) בד״ה ויברך אותם משה, אמר להם יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם ויהי נועם ה׳ אלהינו עלינו וגו׳, והוא אחד מי״א מזמורים שבתפילה למשה. **בכאן מקשים בפרשת שמיני מהפך רש״י הסדר, דשם נאמר ״ויצאו ויברכו את העם״** (שמיני ט כג) **פי׳ רש״י אמרו ויהי נועם וכו׳ יהי רצון שתשרה שכינה.** וכו׳[2] עכ״ל.

פי׳ דקשה אמאי שינה בפרשת שמיני והפך את הסדר ואמר קודם ויהי נועם ואח״כ שתשרה שכינה ביניהם.

-ד-

והנראה בכל זה והוא עפ״י מש״כ בזוהר (ויחי רכז ב) וז״ל: **בגין כך בכל אתר דברכאן אצטריכו לברכא בעי קודשא בריך הוא לאתברכא בקדמיתא, ולבתר אתברכו אחרנין ואי קודשא בריך הוא לא אתבריך בקדמיתא אינון ברכאן לא מתקיימין,** וכו׳ עכ״ל.

בספר דבש לפי להחיד״א (מערכת הבי אות ט) אמרו בזוהר (ויחי רכז ב) דכשאדם רוצה לברך לחבירו או לבנו וכיוצא, צריך לברך בתחילה להקב״ה, ואי לא מברך בתחילה להקב״ה אינון ברכאן לא אתקיימו ע״ש באורך.

ואני שמעתי מהרב עיר וקדיש סבא קדישא כמהר״ר יעקב חזן ז״ל אב״ד ור״מ דק״ק פאדוב״ה, דכשבא אליו חבר א׳ לברכו משים ידו על ראשו, ואומר יתברך שמו של הקב״ה, ואח״כ מברך לאיש ההוא או לנער וכיוצא, עכ״ל.

ומבואר דכל שמברך לחבירו ורוצה שיתקיימו ברכותיו צריך לברך קודם להקב״ה ואח״כ לברך את חברו, ואם אינו מברך תחילה להקב״ה אין ברכתו מתקיימת.

ולהמבואר יש לפרש דבפרשת פקודי שהקדים ברכת ״יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם׳ ועדיין לא מצינו ברכה להקב״ה, לכן לא נתקיימה ברכתו [וכמו שמצינו בפי׳ רש״י בפרשת שמיני שכל שבעת ימי המילואים לא שרתה שכינה עליהם].

אבל שיר של פגעים שהוא להכרית הקליפות, מכיון שאמר תחילה ״ויהי נועם ה׳ אלוקינו עלינו״ שיש בו שבח להקב״ה במה שאמר ״ה׳ אלוקינו״ שפיר נתקיימה כבר.

ומה שבפרשת שמיני הפך הסדר שקדם ואמר ׳ויהי נועם ה׳ אלוקינו׳ ואח״כ אמר ה׳יהי רצון׳, מתיישב שפיר **מכיון שרצה להקדים שבח להקב״ה שהוא ה׳ אלוקינו**, ורק אז נתקיימה ברכתו **ושרתה עליהם השכינה.**

-ה-

במטה אפרים (סי׳ תריט סעי׳ ב) **נהגו שהאב והאם מברכין את בניהם טרם לכתם לביהכ״נ, ומעתרים בברכה זו ג״כ שיחתמו לחיים טובים ושיהיה לבם נכון ביראת ה׳ וכו׳,** ע״כ.[3]

ובאלף המגן (שם אות ה) בד״ה שהאב, עי׳ בזוה״ק (ויחי רכז ב) אם אדם רוצה לברך לחבירו או לבנו יברך תחילה להקב״ה ואח״כ יברך למי שברצונו לברך ואם אינו מברך תחילה להקב״ה אין מתקיימין ברכותיו עי״ש (ועי׳ בס׳ דבש לפי להחיד״א ז״ל) **ולכן קודם שיברך לבניו או לאחר יברך מקודם להקב״ה ויאמר ״יתברך שמו של הקב״ה׳ ואח״כ יברך למי שברצונו לברך,** עכ״ל.

ובספר שולחן הטהור להרה״ק משומרי אמונים במאמרי שבת קודש (עמ׳ רמח), **ונהגו לברך הבנים ובנות בליל שבת קודש, והוא מנהג ותיקין** וכו׳, וככה ינהג קודם **יאמר הכתוב ״ברוך ה׳ לעולם אמן ואמן״** (תהלים פט נג) **או יתברך ויתרומם ויתנשא שמו של ממ״ה הקב״ה,** כדי שיברך להקב״ה קודם שיברך לבשר ודם, ולא יהיה קטרוג ח״ו, ואח״כ יאמר יברכך ד׳ וישמרך וכו׳ (נשא ו כד) ואח״כ ״ישימך אלקים כאפרים וכמנשה״ (ויחי מח כ) [ולנקבה] ישימך אלקים כשרה רבקה רחל ולאה. ואח״כ יאמר הכתוב ״ונחה עליו״ וכו׳ (ישעיה יא ב) כמובא לעיל, עכ״ל.

-ו-

״וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרַךְ מֹשֶׁה וגו׳, וַיֹּאמַר ה׳ מִסִּינַי בָּא״ וגו׳ ע״כ (וזאת הברכה לג א-ב).

ובפי׳ רש״י (שם) בד״ה ויאמר ה׳ מסיני בא, פתח תחילה בשבחו של מקום ואח״כ פתח בצרכיהם של ישראל, ובשבח שפתח בו יש בו הזכרת זכות לישראל וכו׳, עכ״ל.

ובאור החיים (שם) בד״ה וזאת הברכה. וכו׳, עוד צריך לדעת לאיזה ענין נאמר כל הכתוב וכו׳, עכ״ל.

ונראה דכדי שיתקיימו הברכות של משה רבינו היה צריך שיתחיל בשבחו של מקום, ורק אח״כ יוכל לברך את בני ישראל, **והוא סמוכין לדברי הזוהר.**

ובזה יש ללמוד שבכל מקום שאדם בא לשמוח בשמחת חברו ולאחל לו ברכתו וכן כל כיוצא בזה, צריך שיזכור מקודם לברך להקב״ה ואח״כ יברך את חבירו, ורק אז יחולו ברכותיו.

---

[1] **וכ״ה ברש״י בשבועות** (טו ב בד״ה ושיר של פגעים) שהקדים ה״יהי רצון״ ל״ויהי נועם״. וכ״ה בספרי (פנחס פיסקא קמג), ובמדרש תנחומא (פקודי סי׳ יא). אמנם עי׳ במדרש רבה (נשא יב סוף אות ט), ובפי׳ מהרז״ו שם.

[2] **שם:** נראה לתרץ דכאן לא עשה משה שום דבר אלא ישראל, כדכתיב (שם) ״ויירא משה את המלאכה והנה עשו אותה״, רק שהיה יודע בנבואה שהקב״ה יצוה אותו אח״כ להקים את המשכן, או נצטוה קודם לכן באמת ואין מוקדם ומאוחר בתורה (עי׳ פסחים ח ב), וגם היה יודע שישמש בז׳ ימי המלואים, לכן אמר להם יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם שעשו כבר תחילה, ואח״כ אמר ויהי נועם וכו׳ על מעשה ידיו שיעשה גם הוא. **לכך מפרש רש״י והוא מי״א מזמורים שאמר משה, ר״ל ויהי נועם הוא מי״א מזמורים שהתפלל על עצמו.** אבל בפרשת שמיני אחר שעשו משה ואהרן את עבודתם **אמר תחילה ויהי נועם להתפלל על מעשה ידיו, ואח״כ ראה שעדיין לא שרתה שכינה כמו שפי׳ רש״י בפרשת שמיני ע״ש, אמר יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם שישרה למענכם אם לא למעינו,** לכן מסיים רש״י התם לפי שכל ז׳ ימי המלואים וכו׳ ע״ש, עכ״ל.
ועי׳ עוד מש״כ בזה בספר דברי דוד (שמיני שם) בד״ה ויצאו.

[3] **בספורנו** (ויצא לב א) בד״ה ויברך אתהן. כבר אמרו אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך (מגילה טו א), **אמנם סיפר ברכת לבן לבנותיו להורות שברכת האב אשר היא על בניו בכל נפשו בלי ספק ראוי שתחול יותר בסגלת צלם אלהים המברך כאמרו ״בעבור תברכך נפשי״** (לעיל תולדות כז ד), עכ״ל.